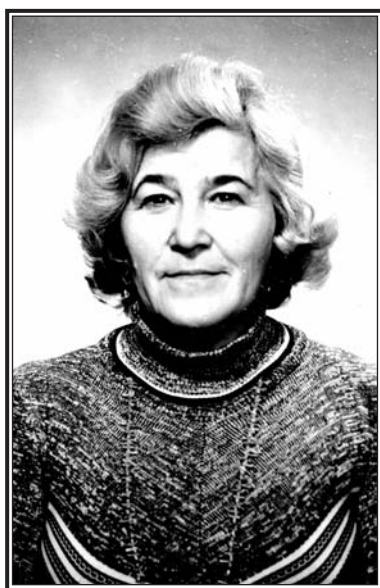

DOC. DR HAB. GALINA FEDOROWNA KOROBKOVA
(9.03.1933–27.08.2007)

Jej życie związane było ze szczególnym miastem oraz z wyspecjalizowanym działem w jednej instytucji. Miasto to Sankt Petersburg — choć przez większość Jej życia nosiło miano Leningradu — gdzie przeżyła, trwającą 900 dni, niemiecką blokadę, w trakcie której setki tysięcy mieszkańców zmarło z głodu. Tu również studiowała w Katedrze Archeologii Państwowego Uniwersytetu. Instytucją był Instytut Historii Kultury Materialnej Rosyjskiej Akademii Nauk (dalej: IHKM RAN; do roku 1991 Instytut Archeologii RAN). Kierowała w nim przez 25 lat Laboratorium Eksperymentalno-Traseologicznym, będącym dumą tej placówki.

Traseologia analizuje ślady pracy w postaci wyświeceń, wyszczerbień powierzchni oraz na krawędziach wytworów, które stanowią podstawę do określenia rodzaju wykonywanych czynności oraz materiału, w którym pracowało narzędzie. Dzięki niej można zrekonstruować gospodarkę społeczności epoki kamienia oraz późniejszych, stosujących narzędzia kamienne. Już w wieku XIX odnotowano ślady zużycia na narzędziach kamiennych i na ich podstawie oraz na podstawie danych etnograficznych interpretowano ich funkcję. Pionierem metody traseologii w ZSRR był prof. Siergiej Aristarchowicz Siemienow, który rozpoczął te badania w latach czterdziestych XX w., a jego książka *Pervobytnaâ tehnika*¹, przetłumaczona na angielski² i wznawiana w latach 1972 oraz 1975, rozpowszechniła tę dziedzinę badań, kontynuowanych obecnie na całym świecie przez kilkuset specjalistów.

Do Laboratorium Pierwotnej Techniki, kierowanym przez S.A. Siemienowa, została w 1961 r. zaangażowana Galina Fiedorowna, stając się pierwszą uczennicą, a potem współ-

¹ S. A. Semenov, *Pervobytnaâ tehnika*, Materialy i Issledovaniâ po Arheologii SSSR, nr 54, Moskva–Leningrad 1957.

² S. A. Semenov, *Prehistoric technology. An experimental study of the oldest tools and artefacts from traces of manufacture and wear*, London 1964.

pracownicą³ i kontynuatorką badań. Jego metody doskonaliła drogą eksperymentów traseologicznych, tworząc kolekcję próbek — liczącą 6000 okazów — będących ilustracją śladów powstałych w wyniku różnorodnych działań eksperymentalnych w odmiennych surowcach: organicznych — rośliny, mięso, drewno, kość, róg czy — glinie, muszlach, kamieniu. Pomimo światowego upowszechnienia tej metody, do Leningradu (potem Sankt Petersburga) i kierowanego przez Nią Laboratorium — jak do Mekki — zjeżdżali badacze nie tylko z rozległego obszaru ZSRR, ale i z całej Europy, Ameryk oraz Azji. G. Fiedorowna Korobkova była również zapraszana jako ekspert do opracowania masowych materiałów w krajach europejskich. Na stanowisku Dżejtun w Azji środkowej (Turkmenia), badanym przez Wadima M. Massona, poddała wnikliwej analizie pracownię obróbki skór i futer⁴.

Jej specjalnością była makrotraseologia — badania pod binokulem i mikroskopem z zastosowaniem powiększenia od kilku do kilkudziesięciu razy — masowych kolekcji z osad wczesnych rolników i pasterzy. Na skutek udoskonalenia sprzętu do obserwacji specjalności z innych krajów preferują badania mikrotraseologiczne, posługując się zwykle powiększeniami od 100 do 300 razy.

Wraz ze swym z mężem prof. Wadimem M. Massonem — specjalistą w dziedzinie badania kultury wschodnich koczowników i ówczesnym dyrektorem Instytutu Archeologii RAN — stali się w latach dziewięćdziesiątych ambasadorami swego Instytutu w świecie. Pracując w Laboratorium, prowadziła również zajęcia na Uniwersytecie w dziedzinie traseologii i w tej specjalności zdobywała kolejne stopnie naukowe — od roku 1982 była docentem (doktorem nauk historycznych). Była autorką lub współautorką ponad 200 publikacji.

Dzięki umowie o współpracy międzynarodowej podpisanej między IHKM RAN a Instytutem Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, której tematem były *Kultury epoki kamienia Niżu Europejskiego i basenu Wschodniego Bałtyku*, w latach 1995–1999 corocznie odwiedzała Polskę, w towarzystwie prof. W.M. Massona, a niekiedy współpracownic z Laboratorium Traseologii. W trakcie tych wizyt analizowała wybrane zespoły krzemienne ze stanowisk w Dobiegniewie, pow. Włocławek, i Strachowie, pow. Wrocław. Wyniki obserwacji narzędzi potwierdziły łowiecki charakter mazowszańskiego obozowiska w Dobiegniewie⁵. Analizie zostały również poddane wytwory z osady w Strachowie, gdzie badania prof. dr hab. Anny Kulczyckiej-Leciejewiczowej ujawniły pozostałości neolitycznego osadnictwa kultur ceramiki wstęgowej rytej i pucharów lejkowatych.

W kierowanym przez Nią Laboratorium przebywali, wśród innych zagranicznych gości, również Polacy. Krótki staż odbył tam, w roku 1989, nasz drogi kolega, przedwcześnie zmarły dr Jan Fiedorczyk oraz dr Małgorzata Winiarska-Kabacińska, specjalistka w zakresie traseologii z Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. Szczególnie jednak więzi połączyły Galinę Fiedorownę Korobkową z badaczami epoki kamienia z Instytutu Archeologii i Etnologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W ramach umowy o współpracy zainicjowali oni napisanie podręcznika poświęconego badaniom traseologicznym, przełożonego na język polski przez ściśle z nią współpracującą dr hab. Jolantę Małecką-Kukawkę⁶. G.F. Korobkova

³ S.A. Semenov, G.F. Korobkova, *Tehnologâ drevnejših proizvodstv (mezolit-eneolit)*, Leningrad 1983.

⁴ G.F. Korobkova, *Opredelenie funkcii kamennyh i kostânyh orudii s poseleniâ Džejtun po sledam raboty*, Trudy Ūžno-Turkmenistanskoj Archeologičeskoj Kompleksnoj Ėkspedicii, t. 10, Ašhabad 1960, s. 110–133.

⁵ G.F. Korobkova, *O mikroanalize kremnyh orudij iz stoânki Dobegnevo, provedenom v 1999 godu*, rękopis przechowywany w Samodzielnej Pracowni Dokumentacji Naukowej i Archiwalnej Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie.

⁶ G.F. Korobkova, *Narzędzia w pradziejach. Podstawy badania funkcji metodą traseologiczną*, Toruń 1999.

oraz jej uczennice prowadziły ponadto zajęcia ze studentami, co zaowocowało rozwojem badań traseologicznych w tym ośrodku akademickim.

Galina Korobkova organizowała — od roku 1967 na terenie republik europejskich i środkowoazjatyckich byłego ZSRR — obozy, w trakcie których eksperymentowano z zastosowaniem kamiennych narzędzi m.in. do prac żniwnych. W latach 1989–1995 były to obozy międzynarodowe. Wraz z dr Małgorzatą Winiarską-Kabacińską spędziłam w Mołdawii 10 dni, co pozwoliło mi poznać możliwości tej metody.

Dzięki tym kontaktom zapamiętałam Galinę Fiedorowną Korobkową jako kobietę barwną: pełną energii, nieco apodyktyczną, towarzyską, wspaniałą wykonawczynię melodyjnych pieśni rosyjskich. Była również doskonałą panią domu, podejmującą gości świetnymi daniami kuchni rosyjskiej i chętnie dzielącą się jej oryginalnymi przepisami, a ponadto troskliwą żoną i matką.

Była serdeczna dla swoich współpracowników, którzy cenili wysokie wymagania, jakie stawiała sobie i innym, oraz Jej pracowitość, która trwała aż do śmierci. Jej odejście przyjacieli, koledzy i współpracownicy odebrali jako wielką stratę, co odnotowują w nekrologu⁷.

Ponieważ wychowała wielu uczniów, którzy działają teraz w różnych instytucjach w Rosji i na obszarach byłego ZSRR, jej ukochana dziedzina badań będzie kontynuowana.

Zofia Sulgostowska

⁷ T. Šarovska, N. Skakun, V. Šelinskij, *Arheologičeskie Vesti*, w druku.